№ 178 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 15 1902 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 15 № 178

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գաղթականների համար մի նոր դիւրութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերադարձող գաղթականների օգտին. Նամակ Վերին-Ագուլիսից. Նամակ Շուշուց. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ֆրանսիայից. Նամակ Գերմանիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Կեանքի վէպերը.

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՄԻ ՆՈՐ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ

Աչքի առաջ ունենալով, որ երկաթուղով ճանապարհորդելը բաւական ծախք է նստում հայրենիք վերադարձող Թիւրքահայ գաղթականների վրա, մենք դիմեցինք Թիֆլիսի ոստիկանապետին, խնդրելով որ երկաթուղով ճանապարհորդութեան համար ձեռք բերվէին դիւրութիւններ: Թիֆլիսի ոստիկանապետը զեկուցեց այդ մասին նահանգապետին, որը բանակցութիւններ ունեցաւ Անդրկովկասեան երկաթուղու գլխաւոր կառավարչի հետ այդ խնդրի առիթով:

Երէկ Թիֆլիսի ոստիկանապետը հաղորդեց մեզ, որ երկաթուղու վարչութիւնը որոշել է համարում Թիւրքահայ գաղթականների համար սովորական գնացքներին աւելացնել մի քանի վագոն չորրորդ կարգի, որը հնարաւորութիւն կը տայ էժանացնել ճանապարհածախքը: Միայն պայման է դրված, որ նախօրօք, մի օր առաջ, յայտնվի կայարանի գլխաւորին, թէ որքան գաղթական է ուղևորվում յաջորդ օրը, ուրեմն քանի՞ վագոն է հարկաւոր լինելու նրանց համար:

Դա էլ մի որոշ չափով դիւրութիւն է: Մի քանի հազար մարդու համար ամեն մի փոքր զիջում կարող է բարերար հետևանքներ ունենալ: Եթէ երկու հազար հոգի միայն մի-մի րուբլի տնտեսեն, դա անում է երկու հազար րուբլի իր համագումարում: Մանաւանդ որ մեր հասարակութիւնը դեռ դանդաղ է շարժվում և մինչև այժմ կարողացել է միայն 623 րուբլի ուղարկել մեզ գաղթականներին օգնելու համար:

Մեր մօտ եղած գումարը մենք առ այժմ յատկացնում ենք նոյնպէս տեղափոխութեան ծախքերին: Մենք գնում ենք երկաթուղու տոմսակներ և տալիս այն գաղթականներին, որոնց մասին տեղեկութիւն ունենք, թէ նրանք իսկապէս կարօտ են և չքաւոր:

Ցանկալի էր, որ օգնութիւնը լինէր աւելի լայն և ընդարձակ և մենք կարող լինէինք կարիք ունեցողներին տալ, բացի երկաթուղու տոմսակից, նաև մի որ և է նպաստ. բայց այդ առ այժմ անկարող ենք: Եթէ շուտով մեր ձեռքը հասնեն խոշոր գումարներ, այդ էլ կանենք:

Ուրիշ քաղաքից օգնել ցանկացողները կարող են նպաստները փոխադրել հեռագրի միջոցով:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՂ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք հայրենիք վերադարձող գաղթականների օգտին. Եգոր Մարտինիչ Ցակոբեանից 300 րուբլի, բժշկապետ Ց. Գասպարեանից 50 րուբլի, Խ. Տէր-Ենովքեանից 1 րուբլի 20 կոպէկ, Ց. Մուրուզեանից 5 րուբլի, ատամնաբոյժ Լ. Կարապետեանից 5 րուբլի, Աբէլ Ամիրաղեանի գործակատարներից 7 րուբլի. Կարսից, Հ. Նոհրատեանի միջոցով ժողոված 6 րուբլի, Ա. Ջաղէթեանից 20 րուբլի, Ց. Թումանեանից 2 րուբլի, Միրզոյեվի բաղնիքի կապալառուից 5 րուբլի: Լ. Ե. 5 ր., Ց. Ջմշկեանից 3 ր., Պ. Ասլանեանից 15 ր.: Ուսանողներ Ա. Մանուէլեանի, Մ. Մանդինեանի եւ Ս. Մնջոյեանի միջոցով—112 րուբլի, որը հաւաքված է՝ Մամբրէ վարդապետից, դաքաղների համքարից, ուսանող Արամեանից, Ա. Ցակոբեանից եւ Ս. Աբրահամեանից 5-ական րուբլի, X-ից 7 ր., Կիրակոսով-Օղանովից 3 ր., Խարատովից 2 ր., 1-ական րուբլի՝ Ա. Ապրէսեանից, Սադաթեան Գ.-ից եւ Մազաքեանից. 50-ական կոպէկ՝ Մանանդեան Դ.-ից, Մ. Փամփուխչեանից եւ Մելիք-Ալլահվերդեանից. 30 կ. Ս. Ալիասեանից, 20 կ. Պ. Օսկանովից: Թամամշեվի քարվանսարայից պ.պ. Ց. Բաղինեանի եւ Ց. Կաճկաճեանի միջոցով՝ ժառ. Թամամշեանից 5 ր., Քեչիչեանից 3 ր., 2-ական րուբլի՝ Ց. Բաղինեանից, Ց. Կաճկաճեանից, Ամիրաղեանից, Փարեչեանից, Նազարեանից եւ Միրզոյեանից, Տէր-Գրիգորեանից եւ Նարամեանից, Քալանթարեանից, Ներսեսեանից, Վասիլեանից, Քամոյեանից. 1 ր. 20 կ. Շօշիեվ եւ Իսաեվից. 1-ական րուբլի՝ Միքայէլեանից, Նազարբէկեանից, Օկրոմճելովից, Խարալեանից, Գրիգորեանից, Նարալեանից, Նազարեանից, Բասեանից, Իզովից, Կաճկաճեանից, Սահակեանից, Օտիեվ եւ Անանեանից, Ղոնղաչեանից, Ստեփանեանից, Օկսեանից, Մուրադեանից, Սահաթսազեանից, Եղիզարեանից, Ծատուրեանից, Գիրուլովից, Ամիրաղեանից, Մալեանից, Զուրաբեանից, Փարսադանեանից, Քանանեանից, Մարտիրոսեանից, Ղարիբեանից, Տէր-Ցովհաննիսեանից, Ակօեվից, Նաւտիկեանից, Պարոնջանեանից, Տօրօշելիձէից, Նարիմանեանից, Օտիեվից. 50-ական կոպէկ՝ Մատիեվից, Բերիձէից, Ցարութիւնեանից, Ցարութիւնեանից, Բաղինեանից, Սուքինեանից, Սաֆարեանից, Ռոստոմեանից, Մատինեանից, Ռաբինովիչից, N.-ից, Մախարաձէից եւ Ս.-ից 10 կոպէկ: Մի ոմն 2 ր., Կարապետ Առաքելեան 50 կ., Ս. Թաթիկեան 2 ր., Թաթիկեանի արհեստանոցի արհեստաւորներից 5 ր. 50 կոպէկ, որ նուիրել են հետեւեալ անձինք—Գ. Դաւիդեան 1 ր., Ս. Խաչատրեան 1 ր., Գ. Մակարեան 1 ր., Մ. Ցովսէփեան 70 կ., Բ. Տէր-Աւետիսեան 1 ր., Ց. Քօսեան 50 կ. եւ Գ. Էնֆիէճեան 30 կոպէկ: Ընդամենը նախկին ստացվածների հետ ունենք 623 ր. 20 կ.:

ՆԱՄԱԿ ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ

Օգոստոսի 3-ին

Մի ամսից աւել է, ինչ դերասան Անդրանիկը եւ իր ամուսին տիկին Ազնիւը հիւր են մեզանում: Ցուլիսի 7-ին այստեղ «Ասլան-Բալասի» գնելուց յետոյ, նոյնը մի եւ նոյն խմբով ներկայացրվեց Ներքին-Ագուլիսում, յուլիսի 31-ին: Միայն «Առաջարկութիւն» վօդեվիլի տեղ այնտեղ ներկայացրվեց «Մկնիկ» վօդեվիլը:

Հարկաւոր եմ համարում մի քանի նկատողութիւններ գրի առնել այս ներկայացման առիթով: Գաւառներում շրջող դերասանները (որպիսին է պ. Անդրանիկը, որի համար արժանի է եւ առանձին խրախուսանքի) միշտ պէտք է աչքի առաջ ունենան, որ մի տեսակ պարտականութիւն է ընկնում նրանց վրա՝ դարձնել ներկայացումները մատչելի եւ հասարակ դասակարգին, որ միանգամայն ընդ միշտ զրկված է թատրոնական դահլիճից: Հետաքրքրութիւն այդ դասի մէջ կայ եւ պէտք է այդ չահագործել: «Ասլան-Բալասու» ներկայացման ժամանակ դահլիճային հասարակութիւնից դուրս կար եւ մի փողոցային հասարակութիւն, թւով աւելի ստուար քան առաջինը, որ հաւաքվել, պատուհանի տակ ճխլտվում էր լոկ նրա համար, որ վարագոյրի մի կողմից ճեղք էր բացվել եւ կարելի էր այնտեղից բեմի գոնէ մի փոքր մասը տեսնել: Դրանք տեղ չէին գտել դահլիճում չնորհիւ գների անմատչելիութեան: Արդեօք չէ՞ր կարելի խղճալ եւ բաւականութիւն տալ դրանց սակաւապէտ պահանջներին:

Ներքին-Ագուլիսի հասարակութիւնը այդ գիշեր մի անգամ էլ հաստատեց, որ եւրոպական հագուստներ հագնելը դեռ եւս նշան չէ եւրոպական մտքի ու հասկացողութեան: Այնտեղ, բեմի վրա, ծնողական սիրով խանդոտված որդին իր հօրն է տեսնում, որին ամբողջ 4—5 տարի կարօտ է մնացել, այդ 4—5 տարում երկուսի գլխով շատ արկածներ են անցել, որդին բոլորից լաւ է պրծել, դեռ աւելի փառք ու պատիւ է արժանացել, բայց ճակատագիրը հօրը չէ խնայել: Եւ այսօր այդ փառք ու պատուի մէջ որդին հօրը տեսնում է, բայց անօրէնների ձեռքով կուրացած. ուրախութիւն եւ տխրութիւն, զգացմունքների յեղումն... բայց բաւական է, որ այդ սրտաշարժ տեսարանին գրկախառնվելիս յանկարծ մէկի փափախը վեր ընկնի, որ վերջին մօդայով զարդարված պարոններին եւ տիկիններին ու օրիորդներին տեղիք տայ հռհռալու: Այս տեսակ դէպքեր անպակաս չէին այդ գիշեր: Բայց աւելի զարմանալին այն է, որ վօդեվիլի ժամանակ, երբ առիթ են տալիս իւրաքանչիւրին ծիծաղի տապրակը բաց անելու, այնտեղ մեր հասարակութիւնը լրջամիտ, պլշել էր իր աչքերը դերակատարների վրա:

Այնուհետեւ բոլորովին անտեղի էր, երբ ներկայացումը սկսվեց ժամը մօտաւորապէս

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԵԱՆՔԻ ՎԷՊԵՐԸ

VI

Լեռնցակաեը

Ամառային պայծառ, աստղազարդ մի գիշեր էր: Մեր ձիերը քայլում էին հանդարտ. շրջակայքը խաղաղ էր եւ լուռ. բնութիւնը՝ ինչպէս մի յոգնած վիթխարի, օրվայ տօթից յետոյ այժմ հանգիստ պառկած՝ կարծես հեւում էր: Դաշտերի լայնութեան մէջ մարդու կուրծքն էլ ուռչում, լայնանում էր: Մեր ճանապարհը երկար էր. հեռու տեղ պիտի գնայինք, շատ հեռու եւ գուցէ էլ յետ չը գայինք:

Ընկերս ծեր էր, ես՝ երիտասարդ, հին ընկերներ էինք: Ինչպէս էր պատահել, այդ ես չեմ յիշում, բայց մենք այնպիսի ընկերներ էինք, ինչպէս երկու հասակակիցներ կարող էին լինել: Ցարօրինակ զոյգ էինք կազմում, բայց լաւ հասկանում էինք իրար, սրտակիցներ էինք: Ես չէի ծերացել ժամանակից առաջ, նա էր, որ չարունակում էր իր տարիքին անհամապատասխան աշխոյժ եւ առոյգ սիրտ ունենալ: Ինչ էր իմ մէջ գրաւել նրան, այդ ես չը գիտեմ, նա էլ չէր ասում, բայց ես սիրում էի նրա արկածալից, ալեզարդ գլուխը, որ այնքան տառապել էր, այնքան բաներ տեսել աշխարհում եւ ով գիտէ, դեռ ինչեր էր տեսնելու: Այնքան բան գիտէի նրա կեանքից եւ նա այնուամենայնիւ չարունակում էր մնալ ինձ համար մի գրաւիչ խորհրդաւորութիւն, մի առեղծուած, որպէս այս սիրուն ամառային գիշերը, որ պատել էր մեզ, որ փափսում էր մեզմիւ հազար կողմից, հազար ձեւերով: Խորհրդաւոր արկածները, աղնիւ գծութիւնները ինձ յափշտակում էին, ես պաշտում էի իմ ծեր ընկերին, նա սիրում էր ինձ:

Եւ մենք գնում էինք հեռու, հեռու:

Հարթութեան վրա երեւաց մի կրակ, որի բոցերը մերթ բարձրանում էին խաւարի մէջ, լայն լոյս սփռում, ապա կրկին իջնում, փոքրանում եւ աստղերի պէս պլպլում:

—Տեսնո՞ւմ ես, ո՞վ կարող է լինել, ընկերս ցոյց տուեց կրակը:

—Շատ պարզ է, անպատճառ բոստանի պահապան է, պատասխանեցի:

—Դու ամեն հարցին վճռական պատասխան ունես, ինչ գիտես, գուցէ ջրւոր է:

—Ջրւոր չէ, այլ բոստանի պահապան, չես լսում շան ձայնը, ջրւորի մօտ շունն ինչ գործ ունի:

Ընկերս մի պահ ականջ դրեց եւ լռեց: Մենք աւելի մօտեցանք, շան ձայնն այժմ աւելի յստակ լի դարձաւ: Նա չէր հաչում, չէր ոռնում, այլ ողբում, լալիս էր, ինչպէս կարող է լաց լինել մի դժբաղդ զաղան:

—Շունը կաղկանձում է, չարունակեցի ես, նա անշուշտ կապված է. բոստանի պահապանները սովորաբար շուն են տանում հետները. կենդանին չէ սիրում մենակ լինել լայնարձակ, խաւար դաշտերում, ուր վտանգ է զգում, ուստի երկիւղից աշխատում է յետ փախչել գիւղը. նրան պահելու համար տէրերը ստիպված են լինում առաջին շաբաթը կապված պահել: Սա էլ այն շներից մէկն է, տես թէ ինչու է կաղկանձում այդպէս ողբալի կերպով:

Ընկերս դարձեալ լուռ էր: Մենք մօտեցանք. ճանապարհից ոչ հեռու մի արտի մէջ կրակի առաջ նստած էր մի մարդ, մի գիւղացի, եւ մի ինչ որ եփում էր. նրանից քիչ հեռու, բոցերի լոյսով երեւում էր մի չղթայակապ շուն արտասուելի վիճակում. կենդանին պտոյտ-պըտոյտ էր անում իր ցցի չուրջը, գալարվում էր, չանգռում էր գետինը, թաթերով քաչքչում էր կամ ատամներով կրծոտում իր չղթան, աշխատելով գլուխը դուրս քաշել երկաթէ օղակներից, ճչում, կաղկանձում էր աղիողորմ, իսկ տէրը մերթ ընդ մերթ մօտի փայտը թափ էր տալիս նրա վրա, սպառնում էր, որ լռէ, ապա հանդարտ չարունակում էր իր ընդհատված աշխատանքը:

Ծեր ընկերս մի րոպէ կանգ առաւ, նայեց տառապող կենդանուն, մի բան մռմռաց, որ ես չը հասկացայ, ապա ձին չարժեց կրկին.

—Գիտե՞ս ինչ, եթէ աշխարհում բանտ գոյութիւն չունենար, իմ սիրտը կը ճմլվէր ցաւից այդ կենդանու համար:

—Չեմ հասկանում, պատասխանեցի:

—Չես հասկանում, տարօրինակ է. երբ մարդը իր նմանի համար դժոխային բանտ է հնարել յանուն մի պայմանական արդարութեան, էլ ինչու զարմանալ ու ցաւել, որ կենդանին նրա ձեռքից իր ցցի վրա գալարվում է եւ կաղկանձում, թէեւ նա մարդուց պակաս չէ տանջվում:

—Միթէ մարդու եւ կենդանու տանջանքները հաւասար են մի եւ նոյն պայմաններում:

—Տարբերութիւնը միայն այն է, սիրելիս, որ մարդը այդքան յուսահատութեան մէջ գոնէ կարող է գլուխը պատերին զարկել, փչրել եւ չանասատակ լինել, իսկ այդ ողորմելի կենդանին չէ մտածում իր յիմար գանգը առաջի ցցի վրա ջարդել եւ ազատվել:

Խօսակցութիւնը մնայլ էր: Մենք չարունակեցինք ճանապարհը. ձիերը փնչացնում էին եւ քայլում հանդարտ: Շուտով կրակը, մեր տեսած մարդը եւ իր տանջվող շունը մնացին մեր յետեւում: Երկուսով էլ լուռ էինք. շան կաղկանձոցը չարունակում էր լսվել մեր յետեւից. կենդանին չէր հանգստանում, մենք երկուսով էլ զբաղված էինք այդ դժբախտ շան ճակատագրով:

—Հը՛, թշուառական կենդանի, լուռ, հանգիստ, մի քիչ էլ համբերիր, կը սովորես, մըռմըռում էր ընկերս ինքն իրան, խելօքներն ասել են՝ «համբերութիւնը կեանք է»:

Բայց շունը համբերելու տրամադիր չէր, նա այժմ աւելի խիստ էր կաղկանձում, աւելի ուժեղ կերպով ողբում, ընդհատ ընդհատ, յուսահատ. երեւի տէրը ձանձրացած թակեց: Ընկերս յանկարծ մտրակեց իր ձին եւ սլացաւ. ես հետեւեցի նրան առանց պատճառը հայցնելու. կասկած չը կար, որ նա փախչում էր տառապող կենդանու այդ ցաւոտ աղաղակներից. ուրեմն ճիշտ չէր նրա ասածը, թէ ինքը չէ ցաւում, որ շունը տանջվում է:

Երկար սլանում էինք իրար յետեւից. վերջապէս նա կանգ առաւ, էլ շան ձայնը չէր լըսվում. ցած թռաւ ձիուց ասելով.

—Իջիր, թո՛ղ հանգստանան:

Ես հնազանդվեցի, ձիերն իրար կապեցինք, նրանք արածել սկսեցին ճանապարհի եզրի խո-

10-ին եւ վերջացաւ գիշերվայ $1^1/_2$-ին։ Եւ այդ, երեւակայեցէք՝ գիւղում։

Կ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Օգոստոսի 6-ին

Օգոստոսի 2-ին, ուրբաթ, տեղի ունեցաւ մեր քաղաքում, ինչպէս արդէն հեռագրեցինք ձեզ, մօսկվաբնակ շուշեցի Ժամհարեան եղբայրների նուիրած քաղաքային առաջին հիւանդանոցի պաշտօնական եւ հանդիսաւոր բացումը։

Ժամը 11-ին ժողովուրդը, գլխաւորապէս ինտելիգենտ դասակարգը, հաւաքվել էր հիւանդանոցի հոյակապ շինութեան դահլիճում։ Ներկայ էր ռուս, թուրք եւ, ամենից ուշ հայ հոգեւորականութիւնը։ Ներկայ էին գաւառապետը, քաղաքագլուխը, քաղաքային վարչութեան անդամները, դումայի ձայնաւորները, պետական եւ հասարակական բոլոր հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները։ Բացակայ եղողների շարքում աչքի էր ընկնում Թեմական առաջնորդ Գ. եպիսկոպոս Գառնակերեան՝ հիւանդութեան պատճառով։

Հիւանդանոցի բոլոր դռները բաց լինելով հանդիսականները միջոց ունեցան շրջագայել բազմաթիւ սենեակները, որոնց ճակատների վերնագրերից իմացվում էր իւրաքանչիւրի նշանակութիւնը։

Ժամը մօտաւորապէս $11^1/_2$-ին մաղթանք կատարեց ռուս հոգեւորականութիւնը, օրհնած ջրով սրսկեց բոլոր սենեակները։ Մաղթանք կատարեց եւ հայ հոգեւորականութիւնը։ Հերթը հասաւ թուրք հոգեւորականութեան։ Ղազին խօսեց մի ճառ, թուրքերէն, ի հարկէ. նա բացատրեց ընդհանրապէս հիւանդանոցի նպատակը եւ, մասնաւորապէս, նրա բացառիկ եւ ահագին նշանակութիւնը մեր քաղաքի համար։ Մի համառօտ եւ զգացված ճառ խօսեց եւ Բենիկ վարդապետը օրվայ հանդէսի վերաբերութեամբ։ Խօսեց եւ կորդաց, վերջապէս, քաղաքագլուխ Խշխանեան՝ ռուսերէն լեզուով։ Նա ծանօթացրեց հանդիսականներին նորաբաց հիւանդանոցի ծագման եւ պատմութեան հետ։

Շուշում քաղաքային ինքնավարութիւն հաստատվելուց անմիջապէս յետոյ, ասաց նա, եղբ. Ժամհարեանները առաջինը եղան, որ հանդէս եկան ներկայ բարեգործական ընծայաբերութեամբ օգնութիւն հասնելու իրանց հայրենի քաղաքին։ Այնուհետեւ բարի օրինակով վարակված առաջ եկան եւ ուրիշ ոչ—պակաս արժանայիշատակ նուիրատուներ։ Եղբ. Ժամհարեանները, շարունակեց նա, նուիրում են քաղաքին ահա այս հոյակապ եռյարկանի տունը։ Բացի դրանից տասն հազար րուբլի նրանք յատկացրին տունը հիւանդանոցի վերափոխման ծախքերի եւ հիւանդանոցի համար անհրաժեշտ պիտոյքներ եւ կարասիք ձեռք բերելու համար. այնպէս որ այսօր նրանք նուիրում են քաղաքին ոչ մի սոսկ շինութիւն, այլ կատարելապէս պատրաստ եւ իր նպատակին ու նշանակութեանը ըստ ամենայնի համապատասխանող մի հիւանդանոց։ Վերջապէս՝ ի նկատի առնելով Շուշի քաղաքի ոչ—նախանձելի նիւթական վիճակը՝ եղբ. Ժամհարեանները նուիրել են կանխիկ հարիւր հազար րուբլի եւ տնօրինել, որ այդ գումարը մնայ անձեռնմխելի, իսկ նրա տոկոսները գործադրվեն հիւանդանոցի վրա։

Մեզ անչափ ուրախացրեց եւ գոհ արեց քաղաքագլխի ճառի մէջ այն կտորը մանաւանդ, որով նա յայտարարեց, թէ նուիրաբերված 100,000 ր. գումարի տոկոսները պլիւս հիւանդանոցի զուտ եկամուտը, որ առանց մազաչափ երկբայելու կարող է հասնել 5—6 հազար րուբլու, կատարելապէս բաւական են ընդ միշտ ապահովելու հիւանդանոցի գոյութիւնը. այնպէս որ Ժամհարեանների նուիրած հիմնարկութիւնը երբէք եւ ոչ մի հատ կոպէկի չափ չը պիտի ծանրանայ Շուշի քաղաքի վրա։

Մաղթանքի հանդէսը վերջացած՝ եղբ. Ժամհարեանների հրաւէրով բոլոր բազմութիւնը անցաւ ընդարձակ գալէրէյ, որտեղ բացված էր դեսերտի մեծ սեղան։ Շամպայնի փրփրալի հեղուկով լցվեցան բաժակները. հետեւեցին միահամուռ, սրտագին շնորհաւորութիւններ, բարեմաղթութիւններ եւ շնորհակալական արտայայտութիւններ իւրաքանչիւրի եւ ամենքի կողմից։

Սեղմեց վերջին անգամ ստուար հասարակութիւնը լիառատ, բարեգործ ձեռքը եւ դուրս քայլեց հիւանդանոցի շինութիւնից գոհ սրտով, ամենաքաղցր զգացմունքների տպաւորութեան տակ։

Իբրեւ յարգանքի եւ երախտագիտութեան նշան՝ քաղաքային վարչութիւնը կամաւոր ստորագրութեամբ 500 րուբլի ժողովելով ճաշ էր պատրաստել Սպանդարեանի այգում, որ գտնվում է նորաբաց հիւանդանոցի գրեթէ կողքին։ Բացի այդ սովորական եւ անցաւոր պատւից՝ քաղաքային դուման, կամենալով յաւերժացնել բարեգործների յիշատակը, վճռել է թէ մի ստիպենդիատ աշակերտ պահել տեղական բէալական դպրոցում պ. Յովհաննէս Ժամհարեանի անունով, թէ այն փողոցը, որի վրա կառուցված է հիւանդանոցը, անուանել «Ժամհարեան փողոց»։

Լայնատարած պարտէզի մէջ, ծառերի տակ բացված էր մի ճոխ սեղան հարիւրից աւելի հոգու համար։ Բացի դրանից՝ մի խումբ թուրք քաղաքացիների համար խոտերի վրա ձգված էր մի առանձին սեղան եւս։ Այստեղ—այնտեղ, վերջապէս, բացված կային թղթախաղի կանաչ սեղաններ։

Ժամը մօտ $2^1/_2$-ին եկան տ. տ. եւ եղբ. Ժամհարեանները։ Նրանց դիմաւորեցին ընդունելու քաղաքագլուխը, քաղաքային վարչութեան անդամները եւ ճաշի պատրաստութիւնը իրանց վրա առնող անձինք։

Զինուորական երաժշտական խումբը մի կողմից, տեղային սազանդարան եւ Աշըղ Ջիվանու խումբը միւս կողմից նպաստեցին այն բանին, որ այդ նշանաւոր օրվայ մէջ մի քանի ժամերը անցնեն կարելիին չափ ուրախ եւ հանդիսաւոր։

Ճաշը սկսվեց «Боже Царя Храни» հիմնով։ Ամբողջ ժամանակ առաջարկվեցան անթիւ կենացներ, խօսվեցան ճառեր, որոնց մէջ անդադար յիշվում էին պ. պ. Ժամհարեանների բարեգործութիւնները ընդհանրապէս եւ նորաբաց հիւանդանոցի ապագայ զարգացումը, բարդաւաճումը մասնաւորապէս։

Մի բան միայն ամբողջ օրը աչք ծակելու չափ պակասում էր։ Եւ այդ բանը կանանց հասարակութեան կատարեալ բացակայութիւնն էր թէ հիւանդանոցի բացման ժամերում, թէ ճաշի ժամանակ։ Ինչից էր առաջացել, ինչպէ՞ս պատահել այդ խոշոր պակասութիւնը—մենք իմանալ չը կարողացանք։

Լուսանկարվեց մի անգամ մաղթանքի հանդէսը եւ մի քանի անգամ ճաշկերութիւնը։

Սերմացան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, օգոստոսի 12-ին

Կիրակի օր, երեկոյեան ժամի եօթից վերջ, պատեհութիւն ունեցայ գնալ երկաթուղու կայարան։ Աստուած իմ, ինչ եմ տեսնում, մի ոգեւորութիւն այդ չը տեսնված բազմութեան մէջ, մի ուրախ եւ զուարթ քրքիջ՝ գլխաւորապէս գաղթականների մէջ, որոնք լցված կայարանի ներսի ու դրսի սրահները՝ անհամբեր սպասում են գնացքին։

Գաղթականները, մեծ մասամբ մշեցիք եւ դրանց հետ այլ եւ այլ գաւառացի փախստականներ, խօսում, խնդում եւ ծիծաղում են. բոլորին էլ հայրենիք վերադառնալու յոյսն է ուրախացնում։ Մտնում եմ սրահները, երրորդ կարգի սրահներում այնքան խիտ բազմութիւն կայ, որ ասեղ գցելու տեղ չը կայ։ Դրանց թըւումն են եւ կանայք, երեխաներ իրանց ցնցոտիները հաւաքած, «վաթան ու վաթան» կանչելով, ասում են. մենք գնում ենք. կամ պիտի մտնենք մեր հողը կամ պիտի մեռնենք ու մընանք սար ու ձորերում։ Գաղթականների միջում կային եւ հիւանդներ, միջոցներից զուրկ մարդիկ. նրանց համար էլ իրանք գաղթականները հանգանակեցին ճանապարհածախս եւ վերցրին հետները։

Գաղթականների գնացքը առ այժմ, ինչպէս գիտենք, նախ դէպի Ալէքսանդրոպոլ եւ Կարսն է։ Յուսով ենք, որ տեղական ազգաբնակութիւնը մարդասիրական զգացմունքով կօգնէ այդ թշուառներին։

Յ. Բժիշկեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսում գտնվող թիւրքահայ գաղթականների մէջ, ահա երեք օր է, որ լուրեր են պըտըտում, թէ թիւրքաց կառավարութիւնը բարեհաճ աչքով է նայում գաղթականների վերադարձին։ Բաթումից մի նամակ է ստացվել այդ բովանդակութեամբ. նամակագիրը հաղորդու է լուրը Տրապիզոնից ստացած տեղեկութիւնների հիման վրա։ Մենք միայն յայտնում են պտտող լուրի մասին եւ շատ ուրախ կը նէինք, եթէ նա ճիշդ լինէր։ Մեր կողմից ոչ չենք կարող ասել։

—

«Ցնօրիս Փուրցէլի» լրագիրը հաղորդում որ օգոստոսի 13-ին կատարվեց Աւքսէնտի ծ գարելու հոգեհանգիստը հանգուցեալի բնակ րանում, մեծ բազմութեան ներկայութեա Այդտեղ էլ վճռվեց հանգուցեալի թաղումը կ տարել շաբաթ, օգոստոսի 17-ին։ Շառե ցանկութիւն յայտնեցին, որ թաղումը կատա վի Դիդուբէի եկեղեցու գաւթում, ուր թա ված են վրաց գրողները եւ աշխատաւորնե Այդ բանի համար արդէն միջնորդութիւն սկ են։ Թաղման կարգադրութիւնների գործը յան առաւ վրաց դրամատիկական ընկերութիւնը ով որ ցանկանում է մասնակցել թաղման հան դէսին պատգամաւորութիւններով կամ պսակ ներով, պէտք է դիմէ վերոյիշեալ ընկերու թեանը։ Հանգուցեալ Րաֆայէլ Էրիսթօվի թա ման ժամանակ, ասում է «Ցնօրիս Փուրցէլի» լրագիրը, ինչպէս ընթերցողները յիշում ե վրաց գրողների եւ հասարակութեան ներկա յացուցիչները վճռեցին դագաղի վրա պսակն դնելու փոխարէն փողը հանգուցեալի անու ֆօնդին յատկացնել։ Այս անգամ էլ վճռ պսակների փոխարէն փողը յատկացնել հա գուցեալ Ցագարէլիի արձանի համար։

—

Թիֆլիսի քաղաքային ուպրավայի յանձն րարութեամբ՝ քանդակագործ Խօդօրովիչ երե շաբթի, օգոստոսի 13-ին, ներկայացրեց ուպ րավային Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ֆէօդորովն յի արձանի նախահաշիւը, որով արձանի շինու թեան ամբողջ ծախքը հաշուած է 46,525 րուբ լի։ Արձանը պէտք է կանգնեցվի Գօլօվինս փողոցի վրա, կառավարչապետի պալատի հան դէպ։

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը մշակ է մի նոր օրինագիծ որսորդութեան մասին։

—

Բաթումից հեռագրում են «Новости» լրագ րին. «Քաղաքային Նուրիէ-Գեօլ կոչված լճ մէջ հողահան մեքենայի գործունէութեան պատ ճառով՝ երէկ, օգոստոսի 11-ին, լճի ջուր քանդեց ծովափը եւ լիճը միացաւ ծովի հե 6 սաժէն լայնութիւն եւ 2 ֆուտ խորութի ունեցող մի ջրանցքով։ Հողահանութեան ա խատանքները շարունակվում են։»

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուած ների մինիստրութիւնը, մայրաքաղաքի լր գիրների ասելով, մտադիր է աւելացնել պե տական անտառների քանակը՝ ժամանակ առ ժա մանակ գնելով մասնաւոր անձերին պատկա

տերը, իսկ մենք թիկն տուած՝ ձգվեցինք քիչ հեռու, առուի թմբի վրա եւ նայում էինք աստղերին եւ երկար ժամանակ չէինք խօսում։ Ընկերս մտազբաղ էր, այդ ես տեսնում էի, նրա լռութիւնը ճնշում էր ինձ։

—Ինչու այնպէս արիր, ինչու փախար կենդանու ձայնից, չէ՞ դու ասում էիր, որ դա քեզ համար մի եւ նոյն է, քանի որ աշխարհում բանտ կայ։

—Դու դեռ երեխայ ես։

Պատասխանը սառն էր. ես լուռ կացայ մի քիչ նեղացած։

—Լսիր, ասաց նա քիչ յետոյ, զգալով՝ որ իր պատասխանը ինձ դուր չեկաւ, լսիր քեզ մի բան պատմեմ, այն ժամանակ դու կիմանաս, թէ ես ինչու փախայ այն ձայնից։ Ո՞ւր է լուսատողը։

—Նա դեռ դուրս չէ եկել։

—Զենք ուշանայ։

—Չէ։

Այն ժամանակից տարիներ են անցել, այսպէս սկսեց նա, իմ պեծուփ, անհանգիստ կեանքի բազմապիսի արկածներ եկել են, անցել գլխովս. իրար յաջորդող նորանոր պատկերներ, նորանոր տպաւորութիւններ շատ անգամ ջնջել կամ մոռացութեան մութ շղարշով պատել են անցեալի շատ յուշեր, բայց մի դէպք, որի մէջ ես ոչ թէ գործող եմ եղել, այլ լոկ ականատես, մի սարսափելի դէպք դիմացել է այդ բոլորին եւ շարունակում է իր բոլոր մանրամասնութեամբ վառ մնալ իմ մտքում։ Դա մի հին յիշողութիւն է, որ աւելի թարմ մտապատկերների մէջ յամառաբար պահում է իր մի անգամ գրաւած տեղը, ինչպէս ջրերից դուրս ցցված մի ժայռ, որ թէեւ երբեմն ծածկվում է իր շուրջը ծըփացող ալիքներով, մի վայրկեան կորչում է նրանց կաթնամման փրփուրի ամպերի տակ, բայց կրկին դուրս է ցցվում արեւի առաջ, երկնքի տակ, միշտ ըմբոստ ժամանակի աւերիչ ոյժի հանդէպ։ Եւ ես յիշում եմ այդ դէպքը ամեն անգամ, երբ տեսնում եմ վանդակի մէջ կծկված մի թռչուն, կիսախաւար սենեակում թօշնող մի ծաղիկ, ժայռերի խոռոչում լացող ոռնացող մի վտակ, վերջապէս իր ցցի առաջ շղթայակապ կաղկանձող, ցաւագինօրէն ճչացող մի շուն։

Ես բանտ ընկայ, թէ ինչու, այդ չեմ ասի, վերջապէս դա ամենեւին հետաքրքիր էլ չէ. դէ մի մարդ՝ մի բանտում, դա այնքան սովորական երեւոյթ է, այնպէս հեշտ երեւակայելի, բնական, որքան մի ժայռը սարի լանջին, որքան մի թռչուն ծառի վրա։ Պատճառը այստեղ նշանակութիւն չունի, շատ անգամ պատճառ էլ կարող է չը լինել, պատահում է, որ այդ անհրաժեշտ չէ լինում եւ մարդ՝ հէնց այնպէս, առանց իմանալու, յայտնվում է բանտում։ Ինչու զարմանալ, թիւրիմացութիւնները խլում են մեր կեանքի կէսը եւ յաճախ նրա լաւագոյն մասը։

Ես այսպէս բանտարկված էի եւ այն մի տարուց աւել. էլի որքան պիտի մնայի, այդ ինձ անյայտ էր, բայց թւում էր, թէ ես յաւիտեան դուրս գալու չեմ իմ ծակից եւ արդէն աշխատում էի ինչ ինչ յարմարութիւններ որոնել խաւարում թաղված իմ ողորմելի գոյութիւնը մի փոքր հեշտացնելու համար։ Շատ բան չէր ցանկացածս—բանտում մարդու եսը եւ պահանջները շատ են մանրանում—օրինակ, ես երջանիկ կը զգայի ինձ, թէ կարողանայի իմ լուսամուտից բակի մի հեռաւոր անկիւնում թըռչունի մի բոյն նշմարել, երբեմն տեսնել այդ բնի վրա սաւառնող բազէի ստուերը, լսել ձագուկների ճուռողիւնը. բայց այդ չը կար. գոնէ մի շուն հաչէր, մի կատու մլաւէր, թէկուզ մի թշուառ ու քաղցած կատու, ամբողջ աշխարհից յոյսը կտրած՝ լուսամուտս չանգռելով ներս ընկնէր ինձ մօտ. այդ էլ չը կար։ Նեղլիկ լուսամուտիցս երկինք էլ չէր երեւում, որ հետեւէի ամպերի խաղերին եւ երկնքի լայնարձակութիւնը, կապուտակ անհունը երազէի։ Ես տեսնում էի միմիայն բակի հակառակ կողմի շինութեան մի շատ պատիկ կտորը եւ նրա վրա մի երկաթապատ նեղ լուսամուտ, ահա բոլորը՝ ինչ տուել էր ինձ աշխարհը անծայր տիեզերքի մէջ։

Անթիւ անգամ արդէն համարել էի դիմացի լուսամուտի երկաթէ ճաղերը, բազմապատկել էի նրա քառակուսիները, մտածել էի նաեւ այդ երկաթները ծեծող վարպետի մասին, երեւակայել էի նրան բանտում իր կռած երկաթներով կաշկանդված, դա խօ հնարաւոր էր, այնպէս չէ՞։ Դիմացի լուսամուտից վեր կտրից քաշ էր ընկել մի հին դեղնած եղէգ, որ յաճախ օրօրվում էր քամու առաջ, մեղմ խշխշալով գնում գալիս, գնում գալիս։ Ամենից շատ այդ ջարդված եղէգն էր ինձ գրաւում, դա էր մխիթարում. ես նայում էի լուսամուտիցս ժամերով, համարում էի նրա ճօճումները, հասցնում էի մինչեւ հարիւր, ապա վերսկսում եւ այսպէս անվերջ։ Եւ մի օր այդ եղէգը մի խիստ քամու երեսից վայր ընկաւ, որքան թշուառ էի ես Տէր Աստուած։

Ես չար մարդ չեմ, դու այդ գիտես, բայց խոստովանում եմ, սաստիկ ցանկանում էի այդ դիմացի լուսամուտից մի մարդկային պատկեր նշմարել. խօսել ի հարկէ չէի կարող, գոնէ տեսնէի ինձ նման մէկին, որ շարժվէր, կեանքի նշաններ ցոյց տար, որ եւ է կերպով ինձ խարհը յիշեցնէր։ Բայց այդ բանտասենեակ դատարկ էր եւ այնտեղ բանտարկեալ չը կա ու չը կար։ Մտքովս անգամ չէ անցնում, որ իմ այդ ցանկութիւնը հաւասար է չարամ թեան, որ ես ուզում եմ տեսնել մի մարդ ազատութիւնից զրկված, ինձ պէս թշուառ, ինձ պէս տանջված ու ոչնչացած։ Խօսողն իմ եսն էր, իմ ողորմելի, անարգված, տրորված եսը, աշխատում էր դեռ լինել։ Մէկ էլ այդ դիմացի բանտը, որ դատարկ ցցված էր առաջս, դա բանի համար շինված էր անշուշտ. որքան մէջ քեր էին կռացել, որքան քրտինք թափվել շուշտ մինչեւ որ այդ մռայլ պատերը բարձրա ցել էին, դէպի երկինքը ցցվել սպառնալի ձեւով եւ ինձ շատ բնական էր թւում, որ այդ բ լորից յետոյ այնտեղ մի բնակիչ լինի։ առաւօտ զարթնում էի, ամենից առաջ մօտ նում էի լուսամուտիս, թաթերիս վրա բար րանում էի վեր աւելի լաւ տեսնելու համար եւ նայում էի հակառակ լուսամուտին, մարդ որոնում, մարդկային մի պատկեր։ Դա բնակ ցանկութիւն էր, այնպէս չէ՞, լայնարձակ աշ խարհում, ուր այնքան առատ է չարիքը, նուազ բարիքը, մի՞թէ չէր կարող մէկը նախորդ գիշեր մի ծանր յանցանք գործած նել, կամ համարվել յանցագործ եւ բանտ նե վել։ Ահա ես այդ երեւակայական յանցագործ էի սպասում, բայց նա չը կար ու չը կար ես թշուառ էի, այնքան թշուառ։

(Կը շարունակվի)

…անտառներ։ Որովհետեւ մինիստրութիւնը …ի առանձին միջոցներ այդ ձեռնարկութեան …մար, ուստի նա մտադրութիւն ունի պար…բար փոխառութիւններ անել այդ նպա…ով, իւրաքանչիւր անգամ 5 միլիօն րուբլի …մարի, եւ ապա փոխառութիւնը հանգցնել …նոյ բերված անտառների շահագործութեան …ուցներով։

—

…երբուրգի գրական շրջաններում լուր է …ում, թէ «Новое Время» լրագրի հրատա…ի Սուվօրինի որդին՝ Ա. Ա. Սուվօրին վերջ…նականապէս դուրս է գալիս լրագրի խմբա…թիւնից եւ առաջիկայ նոր տարուց սկսում …հրատարակել Պետերբուրգում իր սեփական …գիրը։

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ Թիֆլիսի …, Սղնախի շրջանում գտնվող Շահնա…ի ուխտատեղը, որ մինչեւ այժմ զուրկ էր …որդակցութեան յարմար ճանապարհից, այ…մատչելի է դարձել կառքով ճանապար…րդութեան համար։ Ուղիները ընդարձակելու …իների ծախքը հոգացել է իշխանուհի Մ. …իլիթարեզեան իր միջոցներից։

—

…քաղաքային ուպրավան, ֆինանսական մաս…ժողովի անդամների մասնակցութեամբ, վերջ…նականապէս կազմել եւ հաւանութիւն է տուել …աջիկայ 1903 թւականի քաղաքային մուտ…քերի նախահաշւին։ Մուտքերի ընդհանուր գու…մարը, համաձայն այդ նախահաշւի, հաւասար է …1,342,466 րուբլու, որ անցեալ տարվայ մուտ…քերի գումարից աւելի է 541,380 րուբլով։ …ելացումը ստացւում է մասնաւորապէս …ռաքային խանութների արդիւնքից, որոնց …սւորի տարեկան շրջանառութեան գումարը …ւած է 568,000 րուբլի։

—

ԲԱԹՈՒՄԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 11-ին, ս. Գէորգ եկեղեցում, պատարագից …յ հոգեհանգիստ կատարվեց բազուաբնակ …որգ Միրզաբէկեանի՝ հանգուցեալ Եղիսաբէթ …նոր յիշատակին։ Պատարագիչ քահանան մի …քանակական խօսեց եւ յայտնեց, որ պ. Միր…զաբէկեանը խոստացաւ եւ միանուագ վճարեց … րուբլի հանգուցեալ Մեծ Իշխան Գէորգի …գամաւանդի անունով կառուցված ուսում…նարանի վարչութեան, այնտեղ կրօնի եւ հայոց …ուի դասատուի տարեկան թոշակ վճարելու …մար»։

—

…ղզլուանի ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ գիւղից մեզ գրում …. «Օգոստոսի սկզբներում Նախիջեւանում …ղի ունեցաւ հետեւեալ դէպքը։ Երեկոյեան …մը 7-ն էր. գիշերօթեայ խաշնարած հովիւ…ը լուր բերեցին գիւղ՝ թէ աւազակների …մբ են տեսել, եւ օգնութիւն կանչեցին։ …միջապէս ձի նստեց գիւղի գլաւան եւ կա…ների հետ միասին գնաց աւազակներին …ելու։ Դրանց հետեւեցին գիւղացիներից …ները։ Աւազակները անցել էին Թիւրքիայից …եղի Ռուսաստան թէյ եւ զանազան ապրանք …փոխադրելու համար։ Աւազակների թիւը հաս…նում էր մօտ քսանի. բոլորը զինված էին մար…տինի հրացաններով։ Դրանք երբ նկատում են, որ …գիւղից եկողները պէտք է ձերբակալեն իրանց, …սկսում են փախչել, եւ մի քանի անգամ կրակ…ներ են արձակում գիւղից օգնութիւն գնա…ցողների վրա։ Այդ ժամանակ թէյ փախցնող …երից մէկի ձին անզգուշաբար քարաժայռին …է հանդում, քիւրդը ընկնում է ձիու տակ, ձին …րան, յետոյ ստրաժնիկները եւ գիւղացիներից …մի քանիսը հասնում ձերբակալում են միայն …այդ ձիաւորին, որ մօտ եօթ պուդ թէյ էր …փախցնում. միւսները փախչում ազատվում են։ …Երէք օր չանցած, քրդերը վրէժխնդիր եղան …Նախիջեւանցի հայերից—հրդեհեցին պ. Սմա…յանի եւ իր բաժան եղբօր 60 սայլ ցորենը, …որի վնասը միջին թւով հասնում է ութ հա…զար րուբլու»։

—

…ՈՒՐՋՈՒՖԻՑ (Եալտայի գաւառ) մեզ գրում …. «Տեղիս պարկի ըէստօրանի դահլիճում …օգոստոսի 6-ին կայացաւ երգիչ Ամիրջանեանի …կօնցերտը։ Կօնցերտը աջող անցաւ։ Ըէստօրանի …դահլիճը գրեթէ ամբողջապէս լիքն էր հանդի…սականներով։ Ծափահարութիւններին ու bis…երին վերջ չէր կար։ Օգոստոսի 9-ին պ. Ամիր…ջանեանը տալու է Եալտայում կօնցերտ, որից …ստացւած արդիւնքը ուղարկվելու է Մօսկվա մշտական խմբի …ի ստանալու համար»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Օգոստոսի 18-ին

Անցեալ թղթակցութեամբ յայտնած էի, թէ Պարիզի հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ Ցակովբեանի մը միջեւ գոյութիւն ունեցած անհամաձայնութեան հետեւանքով, ֆրանսական դատարանը դիմած են երկուքն ալ։ Այսօր ալ կիմանամ, թէ Ցակովբեան շահած է դատը եւ գրաւված 8000 ֆրանկը ստացած։

Հիմա աւելի կնճռոտ խնդիր մը կայ սակայն։ Ցայտնի է, թէ դատական ծախքերը պիտի վճարէ հոգաբարձութիւնը, իբրեւ դատապարտուած կողմ։ Արդ, հոգաբարձութիւնը առարկելով, թէ ինք եկեղեցւոյ օգտին համար է, որ դատ բացած է Ցակովբեանի դէմ, կուզէ դատական ծախքերը (մօտաւորապէս 1000—1500 ֆր.) վճարել եկեղեցւոյ սնդուկէն։ Ժողովուրդը կը բողոքէ։ Գժտութիւններ յառաջ գալու երկիւղ կայ։

Կը գրեմ հետեւանքը։

Կորիւն

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Բեռլին, օգոստոսի 20-ին

«Ֆրանկֆուրտէր Ցայտունգի» աշխատակիցներից, Վայնհաուզէն, սկսել է նոյն լրագրի վերջին համարներում երկարօրէն նկարագրել իր Կովկասում կատարած ճանապարհորդութիւնները։ Այդ թղթակցութիւնների վերջինից, գրված յուլիսի 25-ին Սեւանայ վանքից, հետեւեալ հետաքրքրաշարժ մասերը կը հաղորդեմ «Մշակի» ընթերցողներին։

Ճամբորդող պարոնը երկար խօսելով Թիֆլիսի՝ «ասիական Ռուսաստանի Պարիզի» մասին, մեծ գոհունակութիւն է յայտնում քաղաքի բարեզարդութեան եւ պանդոկների հանգստաւէտութեան նկատմամբ։ Գորգագործութեան մասին էլ մանրամասն տեղեկութիւններ տալուց յետոյ, շարունակում է. «Աննկարագրելի է հայ գորգավաճառների ծառայելու մարմաջը, յարատեւութեան ոգին, խաբելու փորձերը եւ սակարկութիւնները։ Բոնի ուզում է իւրաքանչիւր գորգ առանձին ծախել, մինչդեռ մենք մեր ջոկածների ամբողջութիւնը միայն կամենում ենք գնել։ Մեզանից պահանջում է 480 րուբլի ամենի համար, իսկ մենք տալիս ենք միայն 360 րուբլի։ Մեզ ապահովացնել է ուզում եռանդոտ շարժուն ձեւերով, թէ մենք իրան եւ իր աշխատողի կործանման պատճառ կը լինենք. այն ատեն յայտնում ենք, թէ մենք կը գնանք ուրիշ վաճառողների մօտ։ Երեք անգամ արդէն մեկնել էինք ուզում եւ երեք անգամ էլ մեր թեւերից եւ ձեռքերից պինդ բռնած, չէին ուզում բաց թողնել։ Բարեկամ դրացիները խառնվում են սակարկութեան եւ աշխատում վաճառողի բողոքները երեւակայական պատմութիւններով աւելի սաստկացնել։ Վերջապէս աջողվում է մեզ գորգերը 375 րուբլիով վերցնել։ Մարդ պէտք է վարպետորդի արեւելքցիների հետ անձամբ արած լինի այդ սակարկութիւնները եւ առուծախը, հաւատալու համար, թէ արեւմտեան եւրօպացիների համար այդ անչափ հաճոյալի մի բան է, որչափ ծախու առնված ապրանքներին սեփականատէր լինելը։

«Յաջորդ օրը դարձեալ մի եւ նոյն ծիծաղաշարժ պարագաների մէջ՝ մեծ գնումներ ենք անում մի ուրիշ վաճառականի մօտ. սա նախ վայելել է տալիս մեզ մի փառաւոր նախաճաշ, թանկագին գորգերի դէզերի վրա նստած, որպէս զի կարող լինի իբր ապահով յաճախորդներ չահել։ Շուտով տարածվում է մեր անունը բոլոր քաղաքամասերում իբր գորգեր գնողներ եւ նոյն իսկ մեկնելու ժամից քիչ առաջ, տամնեակներով բերում են մեր եւեւից աքանչելի գորգեր մինչեւ պանդոկ, հաւանելու եւ գնելու համար։

«Մեր ճանապարհը շարունակվում է այժմ հայաբնակ տարածութիւնների վրայով։ Այն ժամանակից ի վեր, երբ այս գործունեայ, աշխատասէր եւ քաղաքակրթվելու խանդավառութեամբ լեցուն ժողովուրդը, տարիներ առաջ ամենածանր հալածանքների համբերատարութեամբ դիմագրաւեց, այն ժամանակից իրան են պատկանում Եւրօպայի եւ նոյն իսկ Թուլաբարոյ գերմանացիների մասնաւոր համակրութիւնները… Հայերը՝ իրանց կրած հալածանքների եւ իրաւազրկութիւնների տեսակէտից կարելի է համեմատել միջին դարերի հրէաների հետ։ Ինչպէս նա, նոյնպէս եւ հայը, որի առաջ փակ են եղել կառավարչական պաշտօնները եւ ձեռարուեստի ասպարէզները, իրան նուիրել է վաճառականութեան եւ այդ ճիւղի մէջ մեծ քայլերով առաջացել է, այնպէս որ այսօր կարելի է ամբողջ Թիւրքիայի, Ռուսաստանի եւ Հնդկաստանի մէջ ապրող հայերի կէսը վաճառականներ համարել։ Հակառակ սրբան, մասնաւոր գոհունակութեամբ ցոյց են տալիս մեզ միշտ Հայաստանում մշակված եւ լաւ խնամված հողային կալուածներ, որոնք հայ գիւղացիներին են պատկանում եւ նրանց կարողութեան եւ ջանասիրութեան, իբր երկրագործներ, ամենալաւ վկայականներ են կազմում։

«Ալէքսանդրօպօլում ճանապարհորդի ուշադրութիւնն են գրաւում անխնամ փողոցների եւ ցած ու մութ բնակարանների շարքերը»։ Նա մանրամասն նկարագրում է թոնիրը եւ նրա շուրջը ապրող ընտանեկան պարզուկ կեանքը. «Շատ նախնական եւ միաժամանակ ինքնատիպ է, ասում է, մի սրճարանի հաչւապահութեան եղանակը, որին մենք ականատես եղանք Ալէքսանդրօպօլում։ Զորս անկիւնաւոր մի մութ շրջափակի, որին հպարտ «կաֆէ» անունն են տալիս եւ որ մի քանի սեղաններով եւ խարխուլ նստարաններով կահաւորված է, եռեւի պատի ամբողջ տարածութիւնը գրաւում է մի հողեղէն կրակարան (օջախ)։ Այդ կրակարանը նախ ծառայում է չարունակ սուրճ եփելու եւ երկրորդ՝ յաճախորդների պարտքերը նշանակելու համար. վերեւից մինչեւ ներքեւ ծածկված է նա՝ խմբովին միմեանց մօտ շարված՝ կաւիճի փոքր գծերով, որոնցից իւրաքանչիւրը ներկայացնում է մեծ հաճոյքով վայելած, բայց չը վճարած եւ մէկ կոպէկ արժեցող բաժակ սուրճ։ Այստեղ ոչ ոք անմիջապէս չէ վճարում. ամենքն էլ հաւատարիմ յաճախորդներ են, որոնք այնչափ ժամանակ նշանակել են տալիս իրանց պարտքերը, մինչեւ այլ եւս տեղ չէ մնում պատի վրա։ Ջը նայած որ անուններ չը կան գրված, սակայն թէ սրճարարը եւ թէ յաճախորդը շատ լաւ են իմանում, թէ որ գծերի շարքը որին է պատկանում։ Այսպէս, նրանք վճարում են մի անգամից բոլոր նշանակած սուրճերը եւ պատի իրանց վերաբերեալ մասը մաքրում, նորից սկսելու համար պարտքերը…

«Մենք մինչեւ Երեւան չը հասած, դուրս ենք գալիս Կարխուէի (Garchuc) կայարանում էջմիածինն այցելելու նպատակով, որ հայոց կաթողիկոսանիստ վանքն է եւ որ հայկական եկեղեցական եւ մտաւորական կեանքի կենտրոնն է կազմում։—Ինչպէս յայտնի է, հայկական եկեղեցին, որի հետքերին կարելի է մինչեւ չորրորդ դարու մէջ հետեւել, ազգային մի եկեղեցի է։ Հայ քրիստոնեաները, Քաղկեդոնի ժողովից (451 թւին) բաժանվեցան հռոմէական եկեղեցուց եւ իրանց անուանեցին Գրիգոր Լուսաւորչի անունով Գրիգորեաններ…։

«Վեհափառի ընդունելութիւնից առաջ, մեզ առաջնորդում են վանքի սրահները, մատենադարանը, մուզէումը եւ արխիվը, որոնցից եւ հոգեւորականների հետ ունեցած խօսակցութիւններից պարզապէս տեսնվում է, թէ գիտութիւն եւ կրթութիւն, բարձր ազգային ինքնաճանաչութիւն եւ օտար ազգերի ինքնատպութիւնների մասին հարուստ գիտակցութիւն այդտեղ բոյն են դրել։—Ինչ որ Նորին Վեհափառութիւնը կարճատեւ ընդունելութեան միջոցին խօսեց, վերաբերում էր Գերմանիայի համբաւին, Հայաստանի գիտական հարստութիւնների, մանաւանդ բնիկ եւ օտար գիտնականների սեպագրերի խուզարկութիւններին»…։

«Ֆրանքֆուրտէր Ցայտունգ»-ի աշխատակիցը իր ընկերներով լաւագոյն տպաւորութիւնների տակ բաժանվում հիւրասիրողներից։ «Ցարգանք եւ ակնածանք եւ անկեղծ շնորհակալութիւն էինք զգում նրանց առջեւ, ասում է, ոչ թէ միայն նրա համար, որ նրանք Գերմանիայի, նրա գրականութեան եւ մտաւորական կեանքի մասին խորին հմտութիւն ունէին, այլ եւ այն սիրալիր եւ հիւրասէր ընդունելութեան համար, որը մեզ ճամբորդ դեգերողներիս ազնւօրէն ընծայեցին»։

Հ. Զ. Ա.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Մալումաթ» լրագրի ասելով՝ թիւրքական պետական խորհուրդը հաւանութիւն տուեց լեռնային ինստիտուտի նախագծին, որ պէտք է բացվի Կ. Պօլսում այնպիսի ծրագրով, որով գործում են այդ ինստիտուտները Գերմանիայում եւ Ֆրանսիայում։ Ուսման ընթացքը կը տեւէ երեք տարի։ Աշակերտների թիւը սկզբում 30-ից աւելի չէ լինի։ Ինստիտուտն աւարտելուց յետոյ՝ աշակերտները պարտաւոր են անցնել եւ գործնական կուրսեր պետութեան սահմաններում եւ յետոյ մինչեւ կը ստանան լեռնային ինժեների դիպլօմ։

—«Voix Nationale» լրագրին գրում են Կ. Պօլսից, թէ անատոլիական ընկերութեան դիրեկտոր Գիւզինին կանչված է Բերլին բանակցելու Deutsche Bank-ի հետ Փոքր-Ասիայում երկաթուղային նոր ցանցի աշխատանքները սկսելու մասին։ Բերլինում չեն ցանկանում շուտով սկսել երկաթուղիների շինութիւնը՝ չը կամենալով մեծ գումարներ ծախսել, քանի որ թիւրքաց կառավարութիւնը չէ ձեւակերպել եւ հաստատել կիլօմետրիական երաշխաւորութեան վերաբերեալ առաջարկութիւնները։ Իսկ Գիւզինին այն կարծիքի է, թէ այսուամենայնիւ պէտք է սկսել աշխատանքները, որպէս զի հետեւեալ տարվայ վերջում պատրաստ լինի Ղօնիայից Ատանա կառուցվելիք գիծը։ Ատանայում նա կը միանայ այն գծի հետ, որ պէտք է հասնի մինչեւ Մերսին նաւահանգիստը եւ որի շինութեան մենաշնորհութիւնը գերմանացիները գնել են ֆրանսիացիներից։ Անատոլիական ընկերութեան դիրեկտորի հաշւով՝ Ղօնիա-Ատանայի նոր գծով, որի երկարութիւնը կը լինի 367 կիլօմետր, կուղարկվեն Ղօնիայից այնպիսի ապրանքներ, որոնք չեն կարող դիմանալ երկար ճանապարհի։

—«Matin» լրագրի Լօնդօնի թղթակիցը հաղորդում է մի քանի մանրամասնութիւններ բօէրական զօրապետների տեսակցութեան մասին անգլիական թագաւորի հետ։ «Այս բոպէին, երբ գեներալները մօտեցան արքայական զբօսանաւի ափին, թագաւորը վերկացաւ բազկաթոռից, որի վրա նստած էր, եւ դէմ գնաց բօէրական զօրապետներին։ Թագաւորը շատ սրտագին կերպով ողջունեց նրանց, սեղմեց ձեռքերը եւ յայտնեց իր հիացմունքը նրանց քաջութեան եւ արիութեան վրա։ Թագաւորը ոչինչ չը խօսեց ոչ պատերազմի եւ ոչ զօրապետների ճանապարհորդութեան նպատակի մասին։ Այդ նպատակը, ինչպէս յայտնի է, նպաստներ ժողովելն է բօէրական այն ընտանիքների համար, որոնք բոլորովին աղքատացել եւ զրկվել են իրանց նախկին հարստութիւնից։ Ընդունելութիւնը տեւեց ընդամենը 10 բոպէ։ Ընդունելութեանը ներկայ էին նոյնպէս լորդ Րօբէրտս եւ Կիտչեններ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

13 օգոստոսին

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Այսօր տեղի ունեցաւ քաղաքի նախկին նախագահ գեներալ Սպարինկեվիչի թաղումը։ Ամբողջ տեղական մամուլը յօդուածներ տպեց՝ նուիրված հանգուցեալի յիշատակին։

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՕՐՕԴ։ Թէյավաճառ ֆիրմաները միջնորդում են տօնավաճառային կօմիտէտի միջոցով՝ վերացնել լրացուցիչ մաքսահարկը այն թէյից, որ արդէն Ռուսաստան է ուղարկված Վլադիվօստօկեան, Նիկօլաեվեան եւ կեախտային մաքսատներով։

ԿՐՕՆԲԷՐԳ։ Ցունական թագաժառանգ պրինցը իր ամուսնով երէկ ճանապարհ ընկաւ Բերլին, որտեղից կուղեւորվի Պետերբուրգ արքայորդի Նիկօլայի պսակադրութեանը ներկայ լինելու։

ԿՈՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Ցունական պրինցներ Գէօրգի եւ Անդրէյ Գեդզէի վրայով ճանապարհ ընկան Ռուսաստան։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օգոստոսի 9-ի գիշերը վախճանվեց իր Ստրժալկօվօ կալուածքում, Նովօ-Բաղօմսկի մօտ, նկարչութեան պրօֆէսոր Հէնրիխ Սէմիրադսկի։

14 օգոստոսի

ԿՐԱՍՆՕՎՕԴՍԿ։ Ժամանեց ներքին գործերի մինիստրի օգնական իշխան Սվեատօպօլկ Միրսկի։

ՍՕՖԻԱ։ 70 մարդուց բաղկացած աւազակախումբը փորձում էր անցնել սահմանը. իշխանութիւնները զինւորներ ուղարկեցին բռնելու դրանց, եւ աջողվեց Վիտօշեան լեռներում ձերբակալել 61 մարդկանց եւ դրօշակը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կալէ ժամանելով Շահը հեռագրով շնորհակալութիւն յայտնեց թագաւորին համակրական ընդունելութեան համար, հաւատացնելով, թէ անջնջելի յիշողութիւն կը պահպանէ իր Անգլիա գնալու մասին։

ՎԵՐԺԲՕԼՕՎՕ։ Ցունական թագաժառանգը իր ամուսնու հետ անցաւ դէպի Պետերբուրգ։

ՈՒՖԱ։ Սիբիրական ախտի պատճառով, անասնաբուժութեան նահանգական ցուցահանդէսը յետաձգված է եկող տարվան։

ԳԱԶՐԻ։ Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Միխայլօվիչ այցելեց Գագրիի կլիմայական կայարանը եւ մանրամասն դիտեց կառուցվող հիւրանոցը։ Զրահակիր «Րօստիսլավ» այսօր ճանապարհ ընկաւ դէպի Տուապսէ եւ Նովօրօսիյսկ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակված է Մեծ Իշխանուհի Ելենա Վլադիմիրօվնայի պսակադրութեան ցերեմօնիալը յունական արքայորդի Նիկօլայի հետ։—«Правительственный Вѣстникъ»

լրագրում հրատարակված են Բարձրագոյն հրովարտակներ՝ Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչին, որի մէջ Բարձրագոյն երախտագիտութիւն է յայտնված աւարտված զօրահանդէսների առիթով եւ Բարձրագոյն բարեհաճութիւն է յայտնված գեներալ-ադիւտանտ Կազնակօվին՝ յիմնամեայ ծառայութեան առիթով։—Օգոստոսի 8—12-ից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, խօլերան ասիական Ռուսաստան մտնելու դէպքեր չեն նկատվել, բացի օգոստոսի 10-ին բայկալեան շոգենաւերի վրա եղած չորս հիւանդացողներից, եւ բացի դրանից կասկած յարուցեց մի հիւանդ, որ մեռաւ Չելեաբինսկի մօտ։ Խօլերա տարածված Նախկին կէտերում հիւանդութիւնը շարունակում է թուլանալ. Բլագօվէշչէնսկում օգոստոսի 6-ից մինչեւ 10-ը հիւանդացան 36 եւ մեռան 24, Պորտ-Արտուրում յուլիսի 30-ից մինչեւ օգոստոսի 3-ը հիւանդացան 35 եւ մեռան 19, Դալնիում յուլիսի 20-ից մինչեւ օգոստոսի 2-ը հիւանդացան 23 եւ մեռան 8. Խաբարօվսկում հիւանդացողների թիւը պակասում է. Վլադիվօստօկում յուլիսի 25-ից մինչեւ օգոստոսի 5-ը հիւանդացան 24 եւ մեռան 14. Մանջուրիայում հիւանդութիւնը թուլանում է։ Օդէսայում օգոստոսի 8-ին կասկածելի հիւանդութիւնից մեռաւ մի կին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ ուրբաթ օրերը դուրս է գալիս առաւօտեան 10 ժամ 15 րոպ. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 12 ժամ 11 ր. (1 ժ. 9 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս ուրբաթ օրերը գիշերվայ 12 ժամ 52 րոպէ (1 ժ. 50 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 2 ժ. 45 ր. (3 ժ. 43 ր.)։

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 6 ժ. 45 ր. (7 ժ. 43 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 5 ժ. 2 ր. (6 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.); հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 9 ժ. 4 ր. (10 ժ. 2 ր.)։

Պոստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 22 ր. (10 ժ. 20 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 56 ր. (4 ժ. 54 ր.), դուս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 9 ր. (6 ժ. 7 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 5 ժ. 40 ր. (6 ժամ 38 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 27 ր. (3 ժ. 25 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 8 ժ. 29 ր. (9 ժ. 27 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.)։

Պոստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 11 ժ. 5 ր. (12 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 11 ժ. 34 ր. (12 ժ. 32 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 12 ժ. 36 ր. (1 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 16 ր. (7 ժ. 14 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 7 ժ. 5 ր. (8 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 39 ր. (7 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 24 ր. (8 ժ. 22 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 12 ժ. 5 ր. (1 ժ. 3 ր.)։

Պոստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.). հասնում է Սանահին 1 ժ. 35 ր. (2 ժ. 33 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 3 ժ. 32 ր. (4 ժ. 30 ր.), Ալէքսանդրօպօլ առաւօտեան 7 ժ. 17 ր. (8 ժ. 15 ր.), Կարս ցերեկվայ 11 ժ. 1. (11 ժ. 59)։

Պոստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 57 ր. (5 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկոյեան 8 ժ. 5 ր. (9 ժ. 3 ր.), Ղարաքիլիսա 11 ժ. 42 ր. (12 ժ. 40 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 15 ր. (3 ժ. 13 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.) Ալէքսանդրօպօլ գիշերվայ 1 ժ. 25 ր. (2 ժ. 23 ր.)։

Խառն գնացք Ալէքսանդրօպօլից դուրս է գալիս առաւօտեան 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 8 ժ. 35 ր. (9 ժ. 33 ր.) և Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 37 ր. (4 ժ. 35 րոպէին)։

ՇՈՒՇՈՒՄ

Ծախվում է մէկ 2 յարկանի տուն, իր մառանով, Շուշու բաղբառում «ԱՏՏԱՐ ԱՍՐՈՒՆ ՏՕՆԸ», Բուլվարնայա փողոցի վրա։ Պայմանների մասին կարելի է իմանալ Շուշում, տանտիրոջ մօտ, Գրիգոր Եաղուբեանցի քաղցրեղենիքի խանութում։ (Ե. չ.) 2—2

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑ
ԵՒ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
Ե. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑԻ
(ԾՆՆԴ. ՑՈՎՀԱՆՋԱՆԵԱՆՑ)

Թիֆլիս, Բեբուտովսկայա, № 38.

Ընդունում են երկու սեռի երեխաներ եւ պատրաստում բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից։ 1—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Թուաբանական խնդիրների

սիստեմատիկական ժողովածուի II մասը (կոտորակներ)—հայոց թեմական դպրոցների երկրորդ դասարանի դասընթացքը։

Շուտով լոյս կը տեսնի եւ երրորդ դասարանի դասընթացքը։

ԿԱԶՄԵՑ Ց. ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑ

Վաճառվում է Կենտրոնական գրավաճառանոցում, Գուտտենբէրգ գրախանութում եւ հեղինակի մօտ՝ Ներսիսեան դպրոցում։ 1—2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ըստ գրաւոր պատուիրոյն Թեմիս վիճակաւոր բարձրապատիւ սրբազան առաջնորդ Գրիգոր եպիսկոպոսի Գառնակերեանցին, պարտք եմ համարում յայտարարելու, որ Շուշի քաղաքի Ագուլեաց ս. Աստուածածին մայր եկեղեցւոյ համար հարկաւոր է ընտրել մի քահանայացու, որ ձեռնադրվելուց յետոյ հովուելով նոյն եկեղեցու երկու հիւանդ եւ ծերացած քահանաների ծխերը, արդիւնքի կէսն ինքը պէտք է վերցնի, եւ միւս կէսը տայ նոյն քահանաներին մինչեւ նրանց մահը։ Քահանայացուն պէտք է ունենայ որ եւ է Թեմական դպրոցի, կամ Էջմիածնի ճեմարանի աւարտման վկայական, եւ կամ բարձրագոյն կրթութիւն։ Ցանկացողներին՝ խնդրում եմ շուտով ուղարկել ինձ իրանց վկայաթղթերը, եւ համաձայնութեան թուղթ ժողովի ընտրութեան ենթարկելու։ Իմ հասցէն. Шуша, ктитору Акулинской св. Богородицы церкви, Хачатуру Хачатурову. 1—5

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ցանկանում է առեւտրական գործի մէջ մտնել պատուաւոր անձի մօտ՝ առաջին մի քանի ամիսները ձրիապէս, իսկ վերջը որոշ ժամանակ փոքր ռոճիկով ծառայելու պայմանով. կարող է ներկայացնել անձամբ յանձնարարող. (личная рекомендація). Դիմել Почтамтъ, предъявителю кв. Тифлискаго Листка за № 5153. 0—1

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտարարում է, որ նորեկ աշակերտների քննութիւնները սկսվելու են օգոստոսի 26-ին։ Նորեկ աշակերտները պարտաւոր են ներկայացնել ծննդեան վկայական (իսկական եւ ոչ քաղուածք) եւ ծաղկի պատուաստման վկայական։ Առանց վկայականների նորեկ աշակերտները քննութեան չեն ենթարկվի։ Տեսուչ՝ Ս. Բալաղեանց
(15, 22) 1—2

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ հրաւիրում է ռուսաց լեզուի դասերի համար ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ (ցանկալի է լեզուագէտ—филологъ) մօտաւորապէս 1400 ր. ռոճիկով։ Ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն իրանց վկայականները դպրոցի հոգաբարձութեան մինչեւ ներկայ թւականի օգոստոսի 20-ը։ 1—2

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
Ուսումնարան եւ Պանսիոն
Ս. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Տեղափոխվում է Կրասիլնիկեանի տունը, Հայոց փողոց, եկեղեցու դիմաց։ Ընդունելութիւնը կը սկսվի օգոստոսի 25-ից։ 3—10

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ բարձր դասարանների ռուսաց լեզուի ու պատմութեան եւ Ռուսաստանի աշխարհագրութեան համար հարկաւոր է Ռուսաստանի համալսարանաւարտ ուսուցիչ։ Պայմանների մասին դիմել հոգաբարձութեանը։ 1—0

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Ա. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Ներքին փոխառութեան՝ վիճակախաղի տոմսերը ընդունում է ապահովացնելու համար ա...
10-ից ցնոր տնօրէնութիւն

4 ր. 90 կ.	մէկ տոմսի	համար	Յունվարի 1-ի տիրաժից	1903 թւի
5 ր. 40 կ.	»	»	Սեպտեմբ. 1-ի տիրաժից	1902 թւի
3 ր. 30 կ.	»	»	Նոյեմբերի 1-ի տիրաժից	1902 թւի

Բացի մարկան ամեն մի անդորրագրի համար։ Գրասենեակը ապահովացումն հեռագրով եւ փ... բաղիր վճարով չէ ընդունում։ (10, 14, 15) 3—3

ЛѢСОПИЛЬНЫЙ ЗАВОДЪ

Аршалуйсъ, бывшій Ананова,

Михайловскій просп., № 68, въ Тифлисѣ.

ПРОДАЖА сухихъ лѣсныхъ матеріаловъ разныхъ породъ: сосновыхъ, еловыхъ, карагачевыхъ, липовыхъ, ольховыхъ, кленовыхъ, чинаровыхъ, орѣховыхъ, дубовыхъ и ясеневыхъ досокъ, балокъ и реекъ, также багдадки и березовые дручки. Принимаются заказы по умѣреннымъ цѣнамъ. (Կ. Հ.) 7—10

Պատիւ ունեմ յայտնելու պ. պ. վաճառականներին, որոնք կը կամենային գործ ունենալ ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ հետ, որ ես վաղուց արդէն վերաբնակված լինելով Վարշավայում յանձն եմ առնում եւ կատարում եմ ամենայն տեսակ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եւ իմ բազմամեայ հմտութեամբ առեւտրական ասպարէզում օգտակար կարող եմ լինել ին... դիմող վաճառականներին, որոնց խնդրում եմ դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով.
ВАРШАВА, Медовая 17, кв. 33. Минасу Яргулову. (Կ. Հ.) 11—50

ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ
ՅԱՐ. ՂԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆԻ

(XI-րդ տարին իր գոյութեան)

Ընդունվում են աշակերտներ գիշերօթիկ, ցերեկօթիկ (полупансіонеръ) եւ երթեւեկ... բոլոր պետական միջնակարգ դպրոցները մտնելու համար։ Վարժարանում աւանդվում են բ... ընդհանուր կրթական առարկաներից՝ նաեւ կրօն-բարոյախօսութիւն, հայոց լեզ... ֆրանսերէն ու գերմանական լեզուներ հմուտ ուսուցչուհիների եւ ուսուցիչների ղեկավար... թեամբ՝ թէ գործնական եւ թէ տեսական կերպով։ Վարժարանում այս տարվանից կընդուն... նաեւ իբրեւ գիշերօթիկներ՝ կրկնողութեամբ հանդերձ (съ репетиціей) այնպիսի գաւառ... աշակերտներ, որոնք ուսանում են Թիֆլիսի կառավարչական բոլոր դպրոցներում։ Յատկապ... պատրաստվում են աշակերտներ Թիֆլիսի նորաբաց կայսերական գեղարուեստական դպր... համար՝ ծրագրի համապատասխան։ Ձրիավարժ չքաւոր աշակերտներ ընդունվում են բարե... ընկերների ցուցմամբ։

Հասցէն՝ Тифлисъ, 2-й уч. Межевая ул., домъ Караева, № 60. Պայմանների մաս... կարելի է տեղեկանալ ամեն օր, ժամի 9—2-ը եւ երեկոյեան 4—7։

4—6 Վարժարանի կառավարիչ՝ Յ. Ղարագեօզեան

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առեւտրական, գործարանական եւ նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ըն... դունված է իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ առեւտրական դպրոցներում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեւով հաշուապահութիւն 4 ամսում, պատասխանատւութեամբ, եւ հարկաւոր դէպքում՝ յանձնարարականով

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, նաեւ նաւթարդիւնաբերական եւ նաւթագործական հաշուապահութիւն։
2) Առեւտրական թուաբանութիւն։
3) Առեւտրական թղթակցութիւն։
4) Մուրհակային եւ առեւտրական օրէնքներ։
5) Վայելչագրութիւն եւ ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։

Ընդունելութիւն ամեն օր։ Պարապմունքները սկսվում են 1902 թւի Սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում է, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, վկայագիր։

Ցանկացողներին խնդրում եմ դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիր ուղարկվում է ձրի։

Վերեւում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։ (Կ. Ե. Հ. Չ.) 19—35

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 14 Августа 1902 г. Электропечатная Груз. Издат. Т—ва. Б.-Ванкская ул.